

FÜTÜRİZM ve UZGÖRÜ¹

Dr. Mustafa Aykut

¹ Bu dökümanın tümünün Yasal Hakları Fütüristler Derneği tarafından güvence altına alınmıştır. Kopyalamak, çoğaltmak, kısmen yada tamamen başka amaçlarla kullanmak yasaktır.

GİRİŞ

Geleceği nasıl olacağına ve olması gerektiğine ilişkin çalışmalar İngilizcede 'Futures Studies' deyimiiyle ifade ediliyor. Türkçeleştirirsek; 'Geleceklerin Çalışmaları' karşılığını buluyoruz. Bunun nedeni oldukça yalındır. Güneşin doğması ve batması, gezegenimizin güneşin etrafında dönmesi ve bunun sonucunda mevsimlerin oluşması gibi kaçınılmaz gelecek bir yana bırakılırsa, biz insanların evrenin içinde diğer canlı ve cansız varlıklarla birlikte kendi geleceğimizi kendimizin kurgulayabileceğini bilmemiz gerekir. Aslında bireyler kendilerinin ve ailelerin geleceklerini iç güdüsel olarak kurgularlar. Bu bizi diğer canlılardan ayıran özelliktir.

Yüzümüzde alın değimiz kısmının hemen arkasına düşen beyin bölgesine pre-frontal korteks adı veriliyor. Yapmayı planladığımız şeyleri bir zaman sıralamasında dizmek için bu bölgeyi kullanıyoruz. Hayvanlarda insanlardaki kadar gelişkin olmadığı için zaman kavramı çok fazla anlam taşıyor. Bir köpeğin üç gün sonra yapacağı bir şeyi düşünebildiğini söyleyemeyiz. Somut bir örnek vermek gerekirse, ebeveynlerin çocuklarını belirli bir zaman aralığında iyi okullara göndermeye çalışmaları, onların daha iyi yaşam sürdürmelerini istemelerinden kaynaklanır. Bankada para biriktirerek bir ev ya da araba almayı hedefleyebiliriz. Gıdamıza dikkat ederek bazı hastalıklardan korunabiliriz. Bu ve benzeri eylemler hep 'Geleceği Planlamak' olarak açıklanabilir.

Gelecek Planlarının her birinde birden fazla gelecek seçeneği vardır. Bunlardan birini seçerek ilerlenir. Zaman içerisinde birinden ötekine geçiş fırsatları olabilir. Toplumlar için de aynı yol ve yordamlar geçerlidir. Toplumların da birden çok gelecek ile ilgili seçenekleri vardır. Örneğin raylı sistemlere önem veren toplumlar trafik kazalarında daha az can kaybını hedeflemiş olabilirler. Aynı zamanda taşımacılığın maliyeti azaltılmış, sonuçta ürünler tüketiciye daha elverişli fiyatlarla ulaşmış olacaktır. Ancak otobanlar ile iyi bir ulaşım altyapısı kuran toplumlar da bir yerden bir yere gitmek isteyen insanları, kendi kullandıkları arabalarla özgür bırakmış olduklarını düşünebiliriz. Her hangi bir hareket ve varış saati kısıtlaması olmadan kendi iradeleriyle yola çıkmalarına ve yine kendi isteklerine göre yolculukta durup kalkmalarına fırsat vermiş olurlar. Her ikisi de gelecek ile ilgili seçeneklerdir. Her ikisi de insanların konforu içindir. Ama 10, 20 hatta 50 yıl sonra gelinen yer çok farklı olabilir. Birinin sağladığı refah diğerinkinden çok daha ileriye gidebilir. Bu zaman dilimlerini bekleyip görmektense, Fütürizm'in (Fütüroloji de deniliyor) bize sunduğu metodolojileri kullanarak birden çok senaryolar hazırlamak ve seçenekleri sanki olmuşcasına inceleyip irdelemek mümkündür. O nedenle 'Geleceklerin Çalışmaları' demek daha doğrudur. Ancak Türkçedeki dil uyumu nedeniyle, bu metnin içerisinde bundan böyle 'Gelecek Çalışmaları' terimi kullanılsa da birden fazla 'Gelecek' kastedildiği bilinmelidir.

Gelecek Çalışmaları için senaryolar hazırlanırken uzgörü (foresight) yapılır. Sonuçta elde edilen çıktılar Varsayılan Olası Gelecek (Postulating Possible Future), Olanaklı Gelecek (Probable Future) ve Tercih Edilen Gelecek (Preferable Future) biçiminde sınıflandırılırlar. Tercih Edilen Gelecek hep olumlu, hep insanlığın ve doğanın yararınadır. Bilimsel Gelecek Çalışmalarını başlatanlar olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde 1940'lı ve 1950'li yıllarda önemli raporlar hazırlayan Askeri Strateji Çalışmaları için kurulmuş şirketler ve düşünce kuruluşları (think tanks) gösteriliyor. Belki en bilineni 14 Mayıs 1948'de kurulan RAND Corporation'dır (<https://www.rand.org/>). RAN Corporation bugün de hala önemini koruyor.

Uzgörünün tanımı:

Uzgörü terimi ilk kez bir BBC yayınında, vizyoner yazar olarak bilinen H.G.Wells tarafından 1932 yılında telaffuz edildi. ‘Uzgörü yapan Üniversite Hocaları ve Bölümleri’ cümlesi içinde kullandı².

Uzgörü gelecek vizyonunu seçenekler halinde ele alma süreçlerinin tümünü kapsar. Uzgörü yaparken değerler, varılmak istenen nihai hedefler, bugünün itici güçleri, eğilimler, alışkanlıklar, zayıf ve güçlü sinyaller sistematik bir şekilde çalışılır. Geçmiş ve şu an irdelenir. Sonuçlar hep birlikte değerlendirilir.

Uzgörü tahmin (forecast), kehanet (prediction) ve spekülasyondan (varsayım) farklıdır. Meteorologlar hava tahminini bir çok bilimsel yöntemi ve veriyi kullanarak yaparlar. Sonuçta yoğun bir sağnak yağışın olacağını günün gününe hatta saati saatine bilebiliriz. Çok yağış olduğunda sel felaketinin olacağını iklim bilimciler, çevre ve şehircilik uzmanları ve ekoloji ile uğraşanlar kestirebiliyor. Son yıllarda cadde nehirlerine tanık oluyoruz. Önüne kattığı canlı-cansız her şeyi sürükleyen çamurlu sel kütlesi evlere, iş yerlerine, yollara, sokak mobilyalarına ve taşıtlara zarar veriyor. Boğulanlar, yaralananlar oluyor. Hastanelerin acil servisleri ile oto tamircilerinin atölyeleri yaralı insanlar ve hasarlı araçlarla dolup taşıyor. Doktorların başa çıkamayacağı kadar acil vaka, tamircilerin hemen düzeltmeyeceği kadar zarar görmüş ve düzeltilmeyi bekleyen taşıt ve ev araç-gereci ortaya çıkıyor. Çalışanlar işyerlerine, öğrenciler ve öğretmenler okullarına gidemiyor. Zaman kaybı, parasal kayıp, işgücü kaybı oluyor. Uzgörü yapan bir fütürist ne kadar işgücü kaybı olacağını hesaplamaz. Ne kadar parasal kayıp olacağını kestirmez. Ne kadar zaman kaybı olacağı tahmininde bulunmaz. Tüm bunları bilimsel verilerle ve bilinen yöntemleri kullanarak yapacak uzmanlar vardır. Fütürist bu değerlerin hepsini alır ve multi-disipliner bir çalışma ile toplam zararı çıkarır. Bunun önüne geçebilmek için konunun uzmanlarını bir araya getirir ve etki faktörlerini azaltacak çözümler üretir. Bunlar uygulandığında sonuçların nasıl değişeceğini senaryolaştırır. İçinden en olumlu olanı kamuoyu ile paylaşır. Aynı örnekten yola çıkarsak, bir yandan iklim değişikliğini önleyecek çözümleri öne çıkarırken, eğer mevcut yapılaşmayı tümüyle değiştirmek mümkün değilse, şehrin zaman içerisinde daha akılcı, daha ekolojik, daha güvenli bir yere taşınmasının yararlarını ortaya koyar. Buranın nereleri olabileceğini araştırır. Yazdığı raporlar, düzenlediği etkinlikler, yaptığı bilimsel çalışmalarla farkındalık yaratır ve kamuoyu oluşturur. Bu süreçlerde teknolojiden yararlanır. Uzgörü yaparken, fizik, kimya ve matematiğin yanısıra sosyoloji, psikoloji, tarih, coğrafya, antropoloji, pedagoji, biyoloji, zooloji, jeoloji, madencilik, malzeme bilimi, mühendislik, mimarlık, siyaset bilimi, işletme, ekonomi, hukuk başta olmak üzere hemen her bilim dalını kullanır.

Uzgörünün yararları

Daha geniş perspektif ile düşünmeyi sağlar. Daha açık, daha dengeli ve daha tarafsız fikir yürütme yapılabilir. Doğru sorulara ve sorunlara daha net odaklanma gerçekleşir. Zihin modellerinden, varsayımlardan, kestirimlerden haberdar olma ve etkilenme ortaya çıkar. Çerçevesini çizerken, bir konunun tüm karmaşasını kavrayabilme, değişimi tahmin edebilme ve sürprizlerden uzak durma sağlanır. Yaratıcı, kapsamlı ve derin görüşler çıkartabilme, çok farklı fırsatlar ve opsiyonlar tanımlayabilme, karar alırken onların sağlam ve iyi olmalarını sağlamanın yanı sıra önceliklendirebilme kapasitesi oluşur. Geleceğe ilişkin alıştırmalar hazırlayarak bugünden geleceğe rotalar saptanabilir. Aksiyon ile değişimi harmanlayabilme, özgüven, kendini gelecekle ilgili bir şeye adanma ve uyarılma gibi nitelikleri kazanılır. Geleceği öğretilir hale gelir.

² Departments and Professors of Foresight

FÜTÜRİZM'İN KISA TARİHİ

Fütürizm geleceğe ilişkin ise, şimdi ve geçmiş neyi ifade ediyor? Bu soruların yanıtları biliniyorsa gelecek hakkında bir fikir ileri sürebiliriz. O nedenle zaman kavramı Fütürizm için temeli oluşturur.

İlk lineer zaman kavramı 2500 yıl önce Antik Yunan'da kullanıldı. Bu sadece Geçmiş - Şimdi – Gelecek'en oluşuyordu. Daha alt dilimlere henüz bölünmemişti. O tarihlerde ve öncesinde, mevsimlerin ritmik dönüşümü, astronomik döngüler (güneş-ay) ile değişmeden zaman tekrar ediyor gibi algılanıyordu. Zaman sonsuz, kalıcı ve değişmez biliniyordu. Bugün zaman değişimin ölçülmesinde kullanılır.

İnsanlar Antik-Yunan çağlarında mitoloji, öyküler, epik şiirler ve resimsel figürler (hiyeroglif) ile dünyayı ifade ediyorlardı. Alfabe bulunduktan sonra yazılı tarihe geçildi. Geçmiş daha somutlaştırıldı. İnsan zamanı 1000 yıl önce ölçüp kontrol etmeye başladı. Gelecek anlamlandı. Makro ölçümler için güneşe, aya, yıldızlara, gezegenlere bakarak takvim geliştirildi. Bunlar arasında Pers Takvimi (MÖ 2000), Arşimed Takvimi, Çin Takvimi, Maya Takvimi, Julian Takvimi, Roma Takvimi (Ortodoks Kiliseler), Gregorian Takvimi en bilinenlerdendi. Mikro ölçümler için 14. yüzyılda Saat bulundu (sarkaç, yay, dişli,...).

Platon MÖ 380'de yazdığı 'Republic' adlı eserinde gelecekte eğitim, kadın ve erkeğin toplum içindeki rollerini sorguluyor ve filozofların krallığında yönetimin ideal olduğunu savunuyordu. Geçmiş ile Gelecek arasındaki en belirgin farklılık Antik Roma Devri'nde Filozof Marcus Tullius Cicero (MÖ 106-43) tarafından ortaya kondu. Latince 'facta': olmuş olan ve ortada duran, 'futura': olacak olan ve henüz ortada durmayan anlamına geliyordu.

Aslındas, dünyanın ilk fütüristi olarak Çinli Filozof Sima Qian (MÖ 145-90) kabul edilir. 30, 100, 300 ve 1000 yıllık periyotlarda erdemin nasıl değişeceğini anlattı.

1220-1292 yılları arasında yaşayan İngiliz filozof, matematikçi ve teolog Roger Bacon ilginç bir şekilde ileride arabalar, helikopterler ve pervanesi olan gemiler olacağından bahsetti³.

İslam, tarihçi, devlet ve bilim adamı İbn-i Haldun (1332-1406) 1377 yılında Mukaddime adlı eserini yayınladı. İstilalar sonucu ortaya çıkan göçlerin neden olduğu sosyal değişimleri, kaynaşmaları, yitirilen değerleri ve çöküşleri inceleyerek bunların tarihsel bir tekerrür olduğunu kanıtladı. Ortaya koyduğu kuramlar 21. yüzyılda hala geçerliğini koruyor.

Batının Aydınlanma Çağını oluşturan Rönesans (14. yüzyılın sonları – 17. yüzyılın başları) döneminde yaşayan bilim ve sanat adamları fütürizmin de gelişip yaygınlaşmasına neden oldu. Bunlardan en tanınmış Leonardo da Vinci'dir (1452-1519). Uçan makinelerin, silahların çizimleri ve modelleri bugün bile bakanları hayrete düşürmektedir. Hazırladığı Anatomi Atlası bir baş yapıttır. 1498'de vebadan kırılan Milano için 'ideal şehir planları' çizdi. Geniş yollar, binalara taze hava verecen menfezler, yeraltı kanalizasyon sistemi olaması gerektiğini söyledi. Ne var ki; oO çağlarda teknoloji buna elvermedi. Ancak 100 yıl sonra söylediklerinin bir kısmı yapılabildi.

³ '... cars can be made so that without animals they will move with unbelievable rapidity... Also flying machines can be constructed so that a man sits in the midst of the machine revolving some engine by which artificial wings are made to beat the air like a flying bird.'

Nostradamus (Michel de Nostredame, 1503-1566) hep bir kahin olarak bilinir. Oysa bir doktordu. 1555'te 'Les Prophetics''i yazdı. Şarbon ve veba hastalıklarının kan akıtılarak değil, temiz hava, temiz su ve temiz gıda ile önlenebileceğini anladı. Rönesans döneminde yaşamış olan, Kopernik, Kepler ve Galile dünyanın dışında dünyaya (evrene) bakmamızı sağladılar.

İngiltere'deki Endüstri Devrimi (1760), Amerikan Devrimi (1765-1783), Fransız Devrimi (1789-1799) toplumsal bakış açısını kökten değiştirdiler. Kendi toplumlarının ve başkalarının geleceğini yazdılar. Herbiri ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi değişim ve dönüşümleribaşlattılar. Bu hareketlerin içersinde yer alanlar insanlık için daha olumlu bir geleceği hedefliyorlardı.

İngiliz vaiz Thomas Malthus (1766-1834) dünyadaki iyimser, ütöpik düşüncelere karşı çıktı, sorguladı. Bir anlamda felsefik distopya tanımı yaptı. Nüfusun artmasının felaketler getireceğini savundu. Açlık, yoksulluk, sefaletin kalabalıklaştıkça artacağını savundu. Onun peşinden gidenlere 'Malthusian' denildi. Ama tarih Malthus ve yandaşlarını yanılttı. Avrupa'daki Endüstri Devrimi, Malthus ve yandaşlarının taşıdığı geleceğine ilişkin derin kaygıları ve bu konudaki kuramlarını çökertti. Devrim yeni iş kollarını ortaya çıkardı. Geleceğe umutla bakış yükseldi. Dokuma tezgahları buhar makineleriyle çalışıyordu, ama eski ahsap tezgahları kol gücüyle çalıştıran insanlar buhar makinesini yapan, tamir eden, başka sektörler de uyarlayan insanlar haline geldiler. Buharla çalışan gemiler daha hızlı taşımacılık yapmaya başladı. Daha fazla yük taşır oldular. Refah arttı. İnsanlar buharla çalışan gemilere, trenlere bindiler ve görmedikleri yerleri gördüler. Kültür alış verişi güçlendi. Tarlaları buhar gücüyle çalışan traktörlerle sürdüler, ektiler. Verim arttı. Bolluk geldi. Endüstri Devrimi'nin sosyal alandaki yansıması Auguste Comte (1798-1857) sosyoloji bilimini kurmasıyla yeni bir pencere açtı. Comte Pozitivizmin Sosyal Evrimi Kuramları'nı çalıştı.

Kol gücünden makine gücüne geçince çalışanlar atölyeler yerine fabrikalara gitmeye başladılar. Daha kalabalıktilar. Yeni bir sosyal sınıf doğdu. İşçi Sınıfı olarak adlandırılan bu yeni oluşumun geleceği üzerine çalışan Karl Marx ve Friedrich Engels 1848'de Komünist Manifesto'yu yayınladılar. Sınıf mücadelesi, uzlaşmaz çelişki, ütöpia'nın paradoksu gibi kavramlar sosyoloji, ekonomi, felsefe, snat ve edebiyat literatürüne girdi.

Babası İstanbul doğumlu olan ünlü fütürist ve endüstriyel tasarımcı Jacque Fresco (13 Mart 1916 – 18 Mayıs 2017) kendini sosyal mühendis olarak tanımlıyordu. Sürdürülebilir şehirler, enerjinin etkin kullanılması, doğal kaynakların yönetilmesi, sibernetik teknolojisi, otomasyon ve teknolojinin toplum üzerindeki etkisi üzerine tasarımları, makaleleri ve farklı çalışmaları (ders verdi) gelecekteki şehir ve toplumu kurgulayanlara yol gösterdi.

1. Dünya savaşından sonra Gelecek Çalışmaları profesyonellerin odaklandığı bir disiplin haline geldi. İngiltere'de Kegan Paul, Trench ve Trubner&Co adlı yayınevleri 1923 yılından başlayarak 10 yıl boyunca 'To-day and To-morrow' adlı bir kitap serisi çıkardılar. 100'den fazla konu tek tek kitaplarda ele alındı. Bilim-teknoloji-toplum'un nereye evrileceği irdelendi. 100 yıllık uzgörüler yapıldı. Savaşın getirdiği felaketlerin etkisiyle gelecek ile ilgili endişeler ağırlıklıydı. Kitapların yazarları zamanının tanınmış bilim adamları, filozofları, şairler, romancıları, sosyologları ve din adamlarıydı. İlk kitabı o zamanların en tanınmış bilim adamlarında J.B.S Haldane yazdı: 'Deadalus: or, Science and the Future'. Cambridge'de ders kitabı olarak kullanıldı. 'Transhumanist'ler bu eseri görüşlerinin ilk kitabı olarak kabul ediyorlar.

SSCB 1928'de ilk kez 5 Yıllık Ekonomik Plan hazırladı (Gosplan). 1991 yılına dek sürdü. ABD Başkanı Herbert Hoover 1929'da 'Sosyal Eğilimlerin Geleceğini Araştırma Komitesini' kurdu. 1933 yılında Hitler Nazi

Almanya için 4 Yıllık Plan hazırlandı. Daha sonra kapsamı genişletildi (ücretler, üretim, çalışma koşulları vs.) ve Göring Planı adını aldı.

Türkiye genç bir cumhuriyet iken, Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı, Atatürk zamanında Türkiye'nin kalkınması ve sanayi altyapısını geliştirmesi için 1933-1937 yılları için hazırlandı. 1963 yılında planlı döneme girildi. Ülkenin sosyo-ekonomik potansiyelini değerlendirmek ve bu potansiyeli orta dönemde planlarla en iyi şekilde yönlendirmek için, amaç ve önceliklerini tespit eden 15 yıllık perspektif plan hazırlamaya başladı. Bu süre çok uzun bulunarak, sonradan 5 Yıllık Planlara dönüştü (DPT).

2. Dünya Savaşı'ndan sonra devletlerin çoğu planlar hazırlamaya başladı. Alman fizikçi, ekonomist ve sosyolog Rolf Kreibich 'Institute for Futures Studies and Technology Assessment (IZT)' kurdu (1981). Alman-Amerikan filozof ve matematikçi Nicholas Rescher (eski RAND çalışanı) 1982de 'Predicting the Future' adlı kitap yayınladı. Jorgen Randers, önce Dennis ve Donella Meadows ile 'Limits to Growth' adlı kitabı, sonra 'A Global Forecast for the next 40 Years: 2052' adlı kitabı yazdı. Kitabında 'predicting' (kehanet) sözcüğünden sakındı. Onun yerine 'forecast' (tahmin) sözcüğünü kullandı. Bunu aslında 'öğretililebilen sezinleme' (educated guess) anlamında kullandığını söyledi. İlk Geleceği Araştırma Konferansı 2000'de Oslo'da toplandı. Tutanaklarda 'Mankind 2000' başlığıyla bir bölüm yayınlandı. Bu bölümün ana fikri 'Zenginleşmiş ülkeler yalnızca tekrar tekrar araştırma gücüne sahip değildir. Aynı zamanda tekrar tekrar geleceği tanımlama ve kendi çıkarlarına uygun olacak şekilde dünya ile iletişimini yaparak görüşlerini yayma gücüne de sahiptirler' şeklindeydi.

Bu arada akademik dünyada da Fütürizm hızla tanınır oluyordu. Fütürist Alwin Toffler 1966'da New York'taki New Scholl of Social Research'te Fütürizm Dersleri vermeye başladı. Onu Virginia Teknik Üniversitesi'nde James Dator ve Yale Üniversitesi'nde Wendell Bell izledi. 1973'te Macaristan'da Macar Bilimler Akademisi'nde Maria Koszegi Kalas ve Erzsebet Gidai tarafından 'Geleceği Araştırma Komitesi' kuruldu. Peter Bishop Houston Üniversitesi'nde 1974'te 'Gelecek Çalışmaları Dersleri'ni Yüksek Lisans Eğitimi için vermeye başladı. 1976'da Eleonora Masini Roma Gregorian Üniversitesi'nde dünyanın ilk Fütürizm Profesörü oldu. 1989'da Budapeşte'de Corvinus Üniversitesi'nde 'Fütürizm Bölümü' kuruldu ve Erzsebet Novaky Bölüm Başkanı oldu. 1990'da Avustralya'da Southern Cross Üniversitesi'nde on-line Gelecek Bilgisi Dersleri verilmeye başlandı. Bunu Swinburne Üniversitesi izledi.

Bugün Güney Kore'de, daha önce Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı olan bakanlık artık Bilim, Bilgi ve İletişim ve Geleceği Planlama Bakanlığı olarak yeniden tanımlandı. Örnekleri çoğaltmak mümkün. Finlandiya Parlamentosu'nda 'Gelecek Çalışmaları Komisyonu' var. Ayrıca, Başbakanlık hükümet içindeki uzgörü konusundaki çalışmaları sağlıklı yürütebilmek için 'Uzgörü Ağı' oluşturuyor. 12 bakanlığın her birinden ikişer üye bu ağ içerisinde bağlı olduğu bakanlığı temsil ediyor. Finlandiya İnovasyon Fonu (SITRA) 'Ulusal Uzgörü Ağı'na sahip. Hollanda'da Türkiye'de yakın tarihe kadar hizmet veren Devlet Planlama Teşkilatına benzer Merkezi Planlama Bürosu var⁴. 2019-2024 Dönemi için Avrupa Birliği Komisyonu Başkanlığına seçilen Ursula von der Leyen, Eylül ayı başında kabinesini oluştururken Slovakya'dan Maroš Šefčovič'i Avrupa Birliği Komisyonu'nda ilk kez 'Kurumlar Arası İlişkiler ve Uzgörü'den Sorumlu Başkan Yardımcısı' olarak atadı.

⁴ The Evolution of Strategic Foresight, Yazar: Tuomo Kuosa, 2016, ISBN: 9781317032496

İŞ'TE KURUMSAL UZGÖRÜ

Artık, kurumlarda "uzgörü" strateji süreçlerinin içerisine dahil ediliyor. Her kurum için farklı yöntem geliştirilebilir. Aynı zamanda aynı yöntemin her kuruma göre farklı bir uyarlaması üzerinde de çalışılabilir. Yöntemi seçerken önemli olan kriter, kurumun uzgörüyü ne kadar açık ve yatkın olduğunu bilmekten geçer. Daha önce benzeri yöntemleri uygulamış kurumlar ile ilk kez uygulayacak kurumlar arasında elbetteki bir fark oluşacaktır. Uzgörü eklenmiş strateji geliştirmenin ruhunda işbirliği süreçleri ve çalışanların bizatihi kendileri var olmak durumundadır. Bu alışlagelen planlama çalışmalarıyla taban tabana zıttır. Planlamacılar kurumun üst düzey yöneticilerine karantina uygulayarak planlama ve stratejik fikirler üretirler. Sonuçta, kısıtlı, dar görüşlü perspektiflerden bakan bir plan ortaya çıkar. Uzgörü eklenmiş yaklaşımlarda ise kurumu ve onun olası geleceğini irdelemekten kimse uzak tutulamaz.

Amerikan futbolunun efsane oyuncusu Lawrence Peter, diğer adıyla "Yogi" Berra'nın geleceğe ilişkin çok anlamlı bir söz var: "Nereye gittiğini bilmiyorsan, yolculuğun istemediğin bir yerde sonlanabilir." Gelecekle ilgilenmek de bir anlamda yolculuktur ve bu yolculukta nereye doğru yol almak istediğiniz çok önemlidir. Gitmek istediğiniz yeri belirlerken bir takım uygulamaları yaşama geçirmek daha kesin, daha zahmetsiz ve daha bilerek yolculuk yapmanıza yardımcı olacaktır:

Çerçevesini Çizme (Framing)

Çözümleyiciler ana hatları belirlerler ve soruna odaklanırlar. Çerçeve iyi belirlenirse yanlış anlamalar, kavram karışıklıkları olmaz. Böylece boşa çaba ve zaman harcanmasının önüne geçilmiş olunur. Teknolojide elimizde ne var, yakın zamanda bunların neye evrilmesini bekliyoruz, hangi kısıtlar söz konusu gibi sorulara yanıt buldukça çerçevenin çizgileri daha kalınlaşacaktır. Buna telekomünikasyon dünyasından örnek vermek oldukça kolaydır. Biliyoruz ki; gelecekte kullandığımız pek çok nesnenin İnternete bağlanabilme özelliği olacak. Bir anlamda makineler arası iletişim insanlar arası iletişime göre daha fazla yaygınlaşacak ve öne geçecek. Trilyonlarca nesnenin birbiriyle ve insanlarla haberleşmesine tanık olacağız. Bunu bugünkü teknoloji ile çözmek hemen hemen olanaksız. Aynı anda pek çok nesneyi (teknoloji diliyle) konuşturmak için daha fazla kapasiteye olanak veren yeni bir teknoloji gerekiyor. Buna "5G" adı verildi. 5G'nin yüksek kapasiteli olabilmesi için yüksek değerli radyo frekanslarını kullanması gerekecek. Yüksek değerli radyo frekanslarını kullandığımızda makinelerimiz daha kısa mesafeler içinde konuşlanmış baz istasyonlarına bağlanacak. Çünkü bu yüksek değerli frekansların menzilleri birkaç yüz metre ile sınırlı olacak.

Alıcının Kim Olduğunu Bilme (Know the Audience)

Ne tür bir kurum için uzgörü çalışması yapılacağını farkına iyice varmak gerekiyor. Birbirinin tıpatıp aynı olan iki kurum bulmak hemen hemen olanaksızdır. Bu durumda faaliyet alanıyla, iş yapış biçimiyle, yönetim kadrosuyla, çalışanlarıyla, bulunduğu ülke, şehir hatta semt itibarıyla kendine has nitelikler taşıyan kurumların gelecekleri de her ne kadar birbirlerini andırırsalar da nüans farklılıkları gösterecektir. Özellikle yöneticiler ve çalışanlar uzgörünün satın alıcıları olarak dikkate alınması gereken en önemli unsurlardır.

Houston Üniversitesi Gelecek Çalışmaları Bölümü Profesörlerinden Andy Hines uzgörünün alıcılarını dört ana başlık altında topluyor: pragmatik olanlar, düşünmeden alanlar, reddedenler ve kuramcılar

(ideologues). Bunlar da kendi aralarında gruplaşabiliyorlar. Örneğin pragmatik olanlar ya reddedenler ya da düşünmeden alanlar olabiliyor. Düşünmeden alanlar pragmatikler ya da kuramcılar arasında çıkabiliyor. Kuramcılar ise düşünmeden alanlardan olabildikleri gibi reddedenlerden de olabiliyor. Statükocular arasında hem pragmatikler hem de kuramcılar var. Bu kategorileri hayvanlara benzeterek anlatmanın da mümkün olduğunu söyleyen Profesör Hines pragmatik olanları farelere ya da kurbağalara benzetiyor. "Peynir kokusunu alınca ilk koşanlar fareler olduğu gibi batan gemiden ilk kaçanlar da farelerdir" diyor. Kurbağalara benzeyen pragmatikleri ise "Kurum içinde sayıları azdır. Kendileri zaten gelecekte gibi yaşarlar. Baştan geleceği satın almışlardır. Kurumları gelecek konusunda çabuk ikna ederler. Sanki köprü kuruculardır" diye tanımlıyor. Kurbağaya benzetmesi ise bir masala dayanıyor. Bu nitelikteki iş arkadaşlarımızı severiz. Onları öptüğümüzde (onlara inandığımızda) bizi mutlu ederler. Hem kuramsal hem reddedenler ona göre tembel oluyorlar ve akbabalara benziyorlar. Ava çıkıp avlanmak yerine, başka yırtıcı avlasın, karnını doyursun, geriye kalan onlara yeter. Kendilerini riske atmayı sevmezler. Ava giderken avlanma korkuları hep vardır. O yüzden geleceğe ilişkin dönüşümü reddederler ve bunu da gerekçelendirmeye çalışırlar. Son benzetme sıçanlardır. Uzgörüye inanırlar, hemen satın almaya hazırdırlar ama kendileri gayret göstermez, karanlıkta başkalarının onları geleceğe sürüklemesini beklerler. Tıpkı akıntıya kapılıp giden sıçanlar gibi. Üstelik tek değil, gruplar halinde hareket ederler. Alıcıların niteliklerini bilince onlara verilecek en doğru mesajları belirlemek de zor olmayacaktır.

İşin Mantığını ve Amacını Anlama

Rasyonel olan ne? Hangi amaçlar için uzgörü yapılacak? Gelecek şimdiden bugünü etkiliyor mu? Nasıl? Bir sorun varsa bunun gerçekten sorun olup olmadığını saptamak bile başlı başına emek isteyen bir süreç. Sonrasında sorunun ne olduğu, neden kaynaklandığı ve nasıl çözülebileceği konuları üzerine derinlemesine çalışmak gerekiyor. Kimi zaman sorunlar başka sorunların da nedeni olabiliyor. Ana sorunu çözmek ikincil sorunların da kendiliğinden çözülmesine yarar. Ayrıca sorunun kimin sorunu olduğunu da sorgulamadan doğru çözümü bulmak olanaksızdır. Sorunlar göreceli olarak kişiye ve kuruma göre değiştiği gibi çözümleri de farklı olacaktır.

Hedefleri Belirleme:

Belirlenen hedefler ulaşılabilir ve ölçülebilir olmalıdır. Yanıltıcı olmamalıdır. Sonuçta hedefe ulaşıldığında ortaya ne çıktığından çok ne işe yarayacağı önemlidir. Hedefleri belirlerken bu kriter göz önünde bulundurulmalıdır. İşe yaramayacak bir hedef zaman ve emek kaybı olacaktır. Ayrıca maliyeti olduğu da unutulmamalıdır. Aynı hedefleri değişik zaman dilimlerine göre alıp, düşünmek farklı perspektifler kazandırır. Hedefin ulaşılabilirliğine daha kesin verilerle karar verilir. Sorunu daha somut görmeye yardımcı olur.

Takımı Kurma

Stratejik bir uzgörü yapılacaksa bu sıradan insanlarla olmayacaktır. Başta uzgörüye inanmayan insanlar bile takıma alınabilir. Ancak bu kişiler takım ruhuna inanan insanlardan seçilmelidir. Sürekli sorun çıkaranlar la bir yere ulaşmak, hele geleceğe ulaşmak olanaksızdır. Süreç herkes için bir öğrenme ortamı da ortaya çıkaracaktır. Önemli olan bilgi açığını kapatacak kaynakların takımda olmasıdır. Takımın liderliğini uzgörüye inanan insanlara bırakmak kesintisiz çalışmanın temel taşı olacaktır.

Stratejik Çalışma Yapılabilecek bir Ortamın Olması

Böyle bir ortam düşüncelerin özgürce filizlenebileceği ortam anlamına geliyor. Ortaya atılan fikirlerin denenmesi ve prototiplerinin üretilmesi sorun olmamalı. İnovatif düşünce tetiklenebilmeli, ilham veren,

açık, konforlu ve donanımlı ortamlarda çalışılmalıdır. Çevre yalnızca çalıştığınız yerden oluşmuyor. Kendi kişisel yaşantınızın olduğu ve bu ikisi arasında kalan ortamları da içine katmak gerekiyor. Evinizdeki yaşantınız stratejik düşünce yapınız üzerinde olumlu katkı yapabilecek düzende olmalı. Evden çıkıp işe gelirken ya da işten çıkıp eve giderken karşılaştığınız durumlar çözüm üretme dağarcığınızı olumlu yönde tetiklemeli. Hatta bulunduğunuz sosyal medya ortamlarında bile fikirlerinizin işe yaradığına tanık olmalısınız. Elbette zamanınızın en büyük dilimini geçirdiğiniz işyeri bu ortamlar içerisinde en önemlisidir. Çünkü fikirlerinizin çalıştığınız yerin gelecek stratejilerine katkısının olup olamayacağı yönetimin takdirine kalan bir şey. Bu mekanizma sağlıklı işlemediği sürece sizin fikirleriniz size kalacak hiçbir zaman denenip, yaşama geçirilme şansına sahip olamayacak. Yöneticilerinizin özgür düşünce yöntemlerini destekleyici tutum almalarının yanı sıra iş arkadaşlarınızın da buna inanması ve o yönde gayret göstermesi olmazsa olmazlar arasındadır.

Sağlıklı bir strateji ortamı istiyorsak dünyadaki değişimlerden kaynaklanan görüş açısı (perspektif) farklılıkları ve olası, olanaklı ve tercih edilen gelecek senaryoları değerlendirilmeli ve meydan okuyacak varsayımlar üretilebilmelidir. Strateji süreçlerini çalışanlara, hissedarlara, yönetim kuruluna ve diğer ilgili olanlara göstermek için düşüncelerini bilgi haline getirip, farklı açılardan alternatifler oluşturabilen liderlere gereksinim vardır. Böyle liderlerin yönetiminde yürütülen strateji süreçleri sırasında organizasyonel hiyerarşi askıya alınmalı (herkes herkesle diyalog kurabilmeli) ve belirli bir süre ile belirli bir kaynak ayrılmalıdır.

Bir kurumda uzgörü eklemlenmiş stratejiyi başlatmak için belirli adımlar vardır. Bunlardan en önemlisi ve en önceliklisi, kurumun tamamını kapsayacak bir uzlaşa ile uzgörü kullanılacağına taahhüt edilmesidir. Niye uzgörü kullanılacağı konusunda farkındalık yaratılır. Uzgörü süreçleri sonucunda ortaya çıkacak sonuçların mevcut süreçlerle nasıl bütünleştirileceği üzerine önceden çalışmak gerekir.

FÜTÜRİZM METODOLOJİLERİ

Fütürizm de diğer bilim dalları gibi kendi başına bir disiplindir. Amerika, Avrupa, Asya ve Asya Pasifik'te bir çok üniversitede müfredatın içerisinde farklı dersler olarak yer alır. Hatta Taiwan'da Taipei'de Tamkang Üniversitesi Fütürizm'e 1950 yılında odaklanmış bir üniversite olarak kurulmuştur. Öğrencilerine Fütürizm'de lisans, yüksek lisans ve doktora programları sunmaktadır.

http://future.tku.edu.tw/intro/super_pages.php?ID=intro1

Lisans ve Lisansüstü Gelecek Çalışmaları dersleri sunan Tamkang Üniversitesi, öğrencilerine öngörülemez gelecekte yer alacak bir toplumda nasıl var olacaklarını ve yeni ortaya çıkan eğilimlere ilişkin uzgörüleri nasıl geliştirebileceğini öğretiyor. Bu sayede mezun olan öğrencilerin multi-disiplinle çalışan profesyoneller olarak geleceği etkileyen kapasitelerinin olmasına çalışılıyor.

Gelecek Çalışmaları'nın öğretilmesinde gösterdiği üstün başarıları nedeniyle, Tamkang Üniversitesi, 1999 yılında Dünya Gelecek Çalışmaları Federasyonu'ndan "En İyi Gelecek Çalışmalarını Araştırma Kurumu" ödülü aldı. 1971'de Hawaii Üniversitesi bünyesinde kurulan tarihin en eski 'Gelecek Çalışmalarını Araştırma Merkezi', 2016 yılında, o sırada Tamkang Üniversitesi Rektörü olan Dr. Flora Chia-I Chang'a Gelecek Çalışmalarını Teşvik Ettiği için Üstün Başarı Ödülü verdi.

Tamkang Üniversitesinin eğitim politikalarına göre, geleceğe odaklanması inovasyon için sürdürülebilir itici güç olacaktır. Yenilikçi teknolojilerin yanı sıra ekonomik reformlar ve iklim değişikliği gibi alanlarında

önemli bir etkiye sahip olacak araştırma kurumlarını aktif olarak bütünleştirmek gerekir. Bu anlamda, Tamkang Üniversitesi'nde bilim, teknoloji, toplum ve inovasyon araştırmaları arasında sürekli bir diyalog sağlanmaya çalışılıyor. Ortaya çıkan küresel sorunları çözmek için stratejiler ve seçenekler sunuyor.

Tamkang Üniversitesi yalnızca pek çok ülkedeki üniversite arasından bir örnek. Bugün Taiwan'dan başka Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Güney Afrika, Güney Kore, Fransa, Kanada, Kolombiya Kosta Rika, Macaristan, Malta, Hindistan, İran, İtalya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İsrail, İsveç, Japonya, Pakistan, Peru, Portekiz, Rusya, Singapur, ve Venezuela'daki kimi üniversitelerde Gelecek Çalışmaları dersleri sistematik olarak müfredatta yer alıyor ve lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine öğretiliyor⁵. Bu konuda başlangıç aşamasında olup, lisans ve yüksek lisans öğrencilerine seçmeli, kredili, akredite Gelecek Çalışmaları dersi sunan eğitim kurumlarının sayısı hızla artıyor. Bunlar arasında Bahçeşehir Üniversitesi, Okan Üniversitesi, Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Medipol Üniversitesini sayabiliriz. Adı geçen üniversitelerin tümünde Fütüristler Derneği hoca tedariki sağlıyor. Derneğin desteklediği Gelecek Çalışmaları Dersleri 'Gelecek Bilgisi' Dersi adıyla veriliyor. Çünkü Gelecek Çalışmaları çocuklar ve gençler için yurttaşlık bilgisi, dil bilgisi, vatandaşlık bilgisi, fen bilgisi, sosyal bilgiler kadar önemli ve tarih dersi kadar gerekli⁶.

Gelecek Çalışmaları'nda (Fütürizm) kullanılan belli başlı metodolojiler Delphi Yöntemi, Zihin Haritaları Yöntemi, İlişki Ağacı Yöntemi, Morfolojik Çözümleme Yöntemi, Çapraz Etki Çözümlemesi Yöntemi, Tersgörü Yöntemi, Tarama ve Çözümleme Yöntemi, Stratejik Düşünme Yöntemi, Yeniden Biçimlendirme Yöntemi, Bütünleştirme Yöntemi'nden oluşur.

Delphi Yöntemi

"Delphi" Yöntemi uzmanların görüşlerini alan bir sorgulama (survey) yöntemidir. Yöntem en çok sosyal etkiler, ekonomik sonuçlar, bunların olası gelişmeleri sırasında ortaya çıkabilecek kısıtlamalar üzerine kullanılır. Delphi yöntemi uygulanan sorgulamaların ortak ve tipik özelliği, gelen yanıtlar çözümlendikten sonra iteratif olarak tekrarlanmasıdır. Her seferinde sorgulamaya katılanlar sonuçlar hakkında bilgilendirilir.

Refah toplumuna ulaşma sürecinde bilim ve teknolojiye yeteri kadar etkin bir araç olarak yararlanılmasını sağlamak üzere, Türkiye'de Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu 2000 yılında 2003-2023 yılları için Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Stratejileri Belgesi'nin hazırlanması kararını aldı. "Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri" adlı Proje'de, Türkiye'nin 2023 hedefleri bağlamında, bilim ve teknoloji taleplerinin, hedeflere ulaşılabilmesi için gerekli stratejik teknolojilerinin belirlenmesi ve bu teknolojilerin geliştirilmesi ya da edinilmesine yönelik politikaların ve etkilerinin önerilmesi için yapılan uzman sorgulaması Delphi Yöntemi ile iki aşamada gerçekleştirildi

Zihin Haritaları Yöntemi (Mind Mapping)

Genellikle bilgisayar destekli bir yöntemdir. Mutlaka bir moderatörü vardır. Moderatör grup tartışmalarını ve konularının anlaşılmasını organize eder, tartışmaların belirli bir çerçevede derinleşmesini sağlar. Zihin Haritaları düşünceleri toplama ve onları görünür bir şekilde büründürme anlamında çok etkin bir yöntemdir. Düşünceleri kağıda dökmenin ötesinde, yaratıcılık, zihnimizde sakladıklarımızı hatırlayıp açığa çıkarma, sorunları kolektif akılla çözme konusunda yararlıdır.

⁵ <https://rossdawson.com/futurist/university-foresight-programs/>

⁶ <https://www.accelerating.org/gradprograms.html>

Zihin Haritaları'nda genellikle bir görsel (diyagram) oluşturulur. Görselin merkezinde ana fikri temsil eden bir özne olur ve onun etrafına konuyla ilgili bilgiler yerleştirilir. Bunlar sözcükler, sayılar, resimler, grafikler olabilir. Bilgiler ile özne arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılır. Fikirle giden bağlantılar alt başlıkları temsil ederler. Örneğin özne 'robotlar', etrafındaki fikirler otomotiv, tarım, ilaç endüstrisi, medya gibi çeşitli endüstriyel kullanımları ise, bunları birbirine bağlayan alt başlıklar yapay zeka, etik kurallar, çalışma saatleri, ücretler, maliyet ve benzerleri olabilir. Zihin Haritaları daha çok, fikir üretme, bir projeyi öğrenme, bir konu hakkında bilgi edinme amacıyla kullanılır.

İlişki Ağacı (Relevance Tree)

İlişki Ağaçları geleceğe ilişkin koşulları, yetenekleri, aksiyonları ve bilgiyi belirlemeye yarar. Ana konu alt başlıklara, onlar da daha alt başlıklara bölünür. Böylece karmaşıklık parçalara ayrılarak azaltılmaya çalışılır. Bölünmeyecek düzeye gelindiğinde, buradan çözümler üretilerek yukarı doğru çıkılır. Zihin Haritaları gibi görselliği ön plandadır, ancak bu kez sıra-düzensel (hijerarşik) bir yapı söz konusudur. Örneğin gelecekte yeni bir ilaç üretilecekse ve bunun biyo-medikal bir amacı olacaksa en tepeye konu olarak bu amaç yerleştirilir. Aşağıya inen birinci katmandaki kırılımlar hastalığa karşı önleme, teşhis, tedavi gibi şeyler olabilir. Teşhis kendi içinde tekrar kırılarak hastalığın yapısı, fonksiyonları, ilacın bileşimi, ilaca reaksiyonlar gibi konulara dallanabilir. Bir çözümleyicinin elinde İlişki Ağacı bir sorunun çok farklı yönlerini aynı anda ele alabilecek bir araca dönüşür. Konuyu bütün yönleriyle kavrayarak kapsayıcı çözümler üretilmesine yardımcıdır. İlişki Ağacının sıkça kullanıldığı bir başka uygulama alanı ise bir inovasyon yapıldığında tasarlanırken öngörülemeyen yan etkileri ortaya çıkarma süreçleridir.

Morfolojik Çözümleme

Morfolojik Çözümleme de bir çeşit haritalama yöntemidir. Ancak burada çözüm seçenekleri artırılır. Daha çok, yeni bir ürün ve servis çıkarırken kullanılır. Derin çözümler gerekir. Yoğun bilgi ile yapılabilir.

İlk kez dünyaca ünlü astro-fizikçi Fritz Zwicky tarafından kullanıldı. Kara delikleri bulan kaşif olarak da bilinen Zwicky sistematik bir yapı ve karmaşık bir sorunun olası tüm ilişkileri üzerine çalışabilmek için Morfolojik Çözümleme yöntemini geliştirdi. Karşı karşıya kaldığımız pek çok sorunda elimizde henüz denenmemiş ve yeni çözüm olanakları ile hem işimizi zorlaşacak, hem de kolayca baş edeceğimiz gibi oluruz. Bu çözüm olanaklarını ayırtmak, sistematik olarak gruplandırmak, kimilerini ayıklamak, kimilerini birleştirmek gerekir. Bunu yapabilmek için sorunu alt bileşenlerine ayırmak, yalınlaştırmak ve temel parametrelerini ortaya çıkarmak zorunludur. Sonuçta, hiç yokken yeni keşfetmemiz gereken çözüm seçenekleri de ortaya çıkabilir.

Çapraz Etki Çözümlemesi

Bir anlamda Delphi Yönteminin uzantısı gibidir. Uzmanlar farklı olayların benzer yanlarını notlandırır. Her olay olduğunda, benzer şeylerin hepsinde, ne zaman ve nasıl olduğunu incelerler. Farklı olayların aynı anda ortaya çıkmaları durumunda birbirlerine olan etkilerine bakılır. Uzmanların kişisel kararları çok önemli olduğu için sonuçlar tartışmalı olabilir.

Çapraz Etki Çözümlemesi 1966 yılında Theodore Gordon ve Olaf Helmer tarafından geliştirildi. Aslında yöntem yalın bir soruya dayanıyordu. "Gelecekte olacak şeylerin birbirine olan etkisinin nasıl olacağını kestirebilmek olanaklı mı?" 1960'lı yılların ortasında Gordon ve Helmer Kaiser Alüminyum ve Kimya Şirketi için "Gelecek" adını verdikleri bir oyun geliştirdiler.

Çapraz Etki Çözümlemesi geleceğe yönelik olasılıkları analitik bir yaklaşımla kestirme yöntemi olarak bilinir. Olasılıklar gelecekte gerçekleşme olasılığı olayların birbirlerine olan etkileri hesaba katılarak artırılabilir ya da azaltılabilir. Biliyoruz ki; bir olayın gerçekleşmesi başka bir çok olayın gerçekleşmesine ya

da gerçekleşmemesine bağlıdır. Örneğin, ilk atom reaktörü bilimsel, teknolojik, politik, askeri ve ekonomik pek çok şeyin gelişmesinden sonra ortaya çıktı. Bunların bir kısmı doğrudan ilgili bile değildi.

Tersgörü (Backcasting)

Önce arzu edilen bir gelecek tanımlanır. Sonra bu geleceğe giden adımlar tek tek geriye doğru gidilerek belirlenir. Başlangıç noktasına gelindiğinde istenilen geleceğe gidecek tüm adımlar gün yüzüne çıkmış olur. Yönteme adını veren ve 1990'da temellerini atan Waterloo Üniversitesi'nden Profesör John B. Robinson'dur.

Uzgörünün aksine Tersgörü yöntemi kestirimlerle çözümlenecek yerine belirlenmiş bir geleceğe giderken karşılaşılabilecek fırsatlar ve zorluklarla ilgilidir. Sürdürülebilir gelecek yöntemi olarak tanımlanır. Uzgörü bizi bilinmedik bir geleceğe sürükleyebilir. Oysa Tersgörü'de bilinen bir geleceğe kararlı adımlarla, belirli bir sistem içerisinde ulaşmak söz konusudur.

Temel alınacak soru "vizyonumuzdaki başarıya ulaşmak için bugün hangi adımı atmamız gerekir?" sorusudur. Günlük yaşamda bile işe yarar. Gelecekte bir ev almak istiyorsak ve nerede, ne büyüklükte, ne kadar paraya, ne zaman olabileceğine karar verebilmişsek, bugünden onun için ne yapmamız gerektiği kolayca belirleyebilir, yaşantımızı ona göre düzenler, bütçemizi ona göre ayarlayabiliriz. Yap-boz bulmacaya benzer.

Tarama ve Çözümleme

İki önemli unsur iyi bir tarama yapılmasının koşullarını oluşturur. Birincisi, tarama yapılacak alan, gözlemlenebilecek mesafe ile sınırlıdır ve bunun ayırımına varmak gerekir. İkincisi, taramayı yapacak olanlar işlerini kusursuz yaparlarsa yararlı olurlar. Her iki koşul da yerine getirildiğinde tedbir almak için zamanlama çok iyi yapılmalıdır. Ne erken davranılmalı, ne geç kalınmalı, tam gerektiği gibi zamanında hazır olunmalıdır. Bu ancak tarama sonucunda toplanan kuvvetli ve zayıf sinyalleri iyi çözümleyebilme yetisiyle sağlanabilir.

Kurumlar ufuk taraması yapmak için şirket dışına çıkar ve değişimin sinyallerini gözlemlerler. Bu sayede, ilk işaretlerin ortaya çıktığında kendi işine odaklanmış bir kurumun gelecekle ilgili değişimi kaçırma alışkanlığı ortadan kalkar. Çalışanlar çevrelerindeki yeniliklerin farkına varırlar ve kendi kurumlarına nasıl bir etkisi olacağı konusunda fikir yürütebilirler. Tarama doğası gereği taraflı (subjective) bir yaklaşımla gerçekleştirilmeye elverişlidir. Taramayı yapan görmek istediğini görebilir. Ayrıca taramayı yapana göre önemli bir gelecek işareti olan bir şey başkasına önemsiz gelebilir. Kimi zayıf sinyalleri çevrelerinde onları kamufle eden unsurlardan arındırmak zordur.

Stratejik Düşünme

İçerisinde mutlaka hayaller vardır. Olası ya da olması mantıklı gelecek senaryolarını anlamak ve bunları kullanarak bugünkü düşüncelerimizi pekiştirmek gelecekte karşımıza çıkacak riskleri azaltır. Düşüncelerin kararlara dönüşme aşamalarında stratejilerin sağlam ve sürdürülebilir olmasına özen gösterilmelidir. Stratejik düşünmenin farkı günlük değil uzun erimli sorunlar, fırsatlar ve yeni gerçekler ile ilgili olmasından gelir. Bugünü değil geleceği inşa etmek üzerine yapılır. Kesinlikle reaktif bir yapısı yoktur. Tam aksine proaktiftir. İçinde insanın da değişimi olacak biçimde her türlü değişimi barındırır ve benimser.

Stratejik düşünme bilişsel bir süreçten oluşur. Önce beynimizde ortaya çıkar. Geniş düşünmekle ilgilidir. Stratejik düşünce kavramını iyi özümsemiş ve uygulamaya geçirmiş olanlar alternatif geleceklerden kendilerine uygun olanları seçme şanslarını elde ederler. «Ne olacakmış gibi beklenti var?», «Aslında ne oluyor?», «Başka ne olabilirdi?» sorularının yanıtlarını bilen ya da bilmeye çalışanlardır.

Yeniden Biçimlendirme (reframing)

Hemen hemen tüm yaşantımız anlatılarla doludur. Onlarla birlikte yaşarız. Bu bir birikimdir. Kimileri karmaşık, kimileri yalın olabilir. Yalın olanlar ana hatlarıyla anlatılan şeylerdir. Adeta notlar gibidirler. Bir konuda fikir oluştururken bu yalın anlatılardan hareket ederiz. Onların birçoğunu bir araya getirip, düşünürüz. Sonuçta, dünya görüşümüz şekillenir. Kararlarımızı buna göre alırız. Bilinçaltı tepkilerimizi bunların içine gizleriz. Duygularımıza göre yeniden yapılandırır ve bizim yaşam biçimimiz bu deriz.

Çevremizde benzerlikler arttığında kültür olur. Semt kültürü, kent kültürü, okul kültürü, şirket kültürü böyle oluşur. Örneğin ilk kez hastaneye giden bir hasta hastanede ne yapması gerektiğini kendisine daha önce anlatılanlardan aşağı-yukarı eksiksiz olarak bilir. Nereye başvuracağı, nerede bekleyeceği, nasıl doktora muayene olacağı, tahliller ya da tetkikler istenirse genellikle bunların ne ve nasıl olacağı konusunda kabaca bir fikri vardır. Bilgi dağıncığını tek bir kaynaktan değil, bir çok kişiden, okuduğu metinlerden, gördüğü resim ve filmlerden oluşturmuştur. Tüm anlatılardan oluşturduğu fikir sayesinde hastaneye gittiğinde yabancılik çekmez.

Bütünleştirme

Ters yüz edilen şeyler, bilinenlerin yerine başka ve bilinmeyen şeylerin konulması insanları ürkütür, direnç göstermelerine neden olur. Bunu aşmak için iyi anlaşılacak, her şeyi yalınlaştırmak, içine duyguyu katmak yararlı olur.

Bütünleştirme fikir birliği (konsensüs) olmadan asla yapılmamalıdır. Ortak anlatılar (geçmişe dönük anılar, öyküler, anekdotlar) ortak noktaları açığa çıkarmada yardımcı olur. Bütünleştirme eyleme geçirmeden önceki son aşamadır. O nedenle eksiksiz olarak tamamlanmalıdır. Aksi durumda tüm süreç yanlış yöne gidebileceği gibi emekler de heba edilebilir. Uzgörü yöntemleri birleştirilerek (kombinasyon) bütünleştirme yapmak olanaklıdır.

Bütünleştirmenin ana hatları belirli bir metodoloji ile sıra-düzensel olarak tanımlanır. Biri bitmeden ötekine geçilmez. Önce uzgörü sonuçları bilinir kılınmalıdır. Bunun için algı oluşturma çalışmaları yapılır ve bu yayılır. Sonra tanıtım aşamasına geçilir. Akıllarda beliren sorulara bu aşamada yanıtlar verilir. Neyin, ne için gerektiği anlatılmaya çalışılır. Bir sonraki aşamada parçalar tamamlanır Ardından parçalar gruplar halinde bütünleştirilir ve bütünleşik yeni parçaların çıktıları değerlendirmeye alınır. Çıkan sonuçlara göre tutum belirlenir. Uyumsuz bütünleşik parçalar yeniden ayrılıp uyumlu olacak biçimde bütünleştirmeye çalışılır. Yeniden bütünleşik parçalar değerlendirilir. Kesin sonuç alınıncaya kadar ve bütünleşik tek parça elde edilinceye kadar bu süreç sürdürülür. Elde edilen bütün son çıktılar kullanılarak kurumsallaştırılır.

FÜTÜRİSTLER DERNEĞİ

Fütüristler Derneği, 2005 yılında, sosyal yaşamın ve iş yaşamının gelecekte nasıl şekilleneceğine dair uzgörülerde bulunmak amacıyla multidisipliner çalışmalar yapmak üzere Alphan Manas'ın öncülüğünde, Yurtsan Atakan, Işık Biren, Faruk Eczacıbaşı, Ufuk Emekli, İbrahim Kavrakoğlu, Oğuz Manas, Jan Nahum, Rifat Sağlam, İrfan Sayar ve Uğur Yüce tarafından kurulmuştur. Fütüristler Derneği, sosyal ve pozitif bilimler açısından tüm disiplinlerin ve teknolojinin insanlığı ne kadar ve nasıl etkileyeceği, nelerin değişeceği ve dönüşeceğiyle ilgili görüşleri paylaşmak; iş yaşamı ve sosyal hayatı iyileştirmeye yönelik yöntemler geliştirmek üzere faaliyetlerde bulunmaktadır. Fütüristler Derneği'nin temel amacı geniş kitlelerle Fütürizm'in kurum ve toplumlara ilişkin; olası, olanaklı ve tercih edilen gelecek senaryolarını ve bunları gerçekleştirmek için atılması gereken adımları inceleyen ilkeli ve bütünsel çalışmalar zinciri

olduğunu anlatabilmektir. Geleceği inceleyen ya da planlayan kurumlar ve kişiler ile Türkiye'deki yurtdışındaki yerel ya da uluslararası kurumlar ile işbirliğine yönelik çabalarda bulunmaktadır. World Future Society'nin (Dünya Fütüristler Birliği) üyesidir.

Fütüristler Derneği üniversitelerin Gelecek Bilgisi Dersi'ne katkı vermenin dışında pek çok farklı etkinlik gerçekleştiriyor. Bunlardan en önemlisi her yıl düzenlenen '11Mart Gelecek Günü Konferansları'. İlk kez 2013 yılında Kadir Has Üniversitesi ev sahipliğinde organize edilen Türkiye'de yılın en büyük fütürist buluşmasıdır. Daha sonra ardı ardına üç yıl Yeditepe Üniversitesi merkez kampüsünde düzenlendikten sonra 2018 yılında Bahçeşehir Üniversitesi'nde, 2019'da Trump Tower Konferans Salonu'nda düzenlenmiştir. Gelecek Günü, World Future Society camiası içinde ABD dışında düzenli olarak organize edilen en etkin fütürist etkinliktir. Programın açılışı iki kez World Future Society başkanları tarafından yapılmış ve Peter Bishop, Gerd Lonhard, Jacques Fresco gibi dünya çapında tanınan çok sayıda fütürist konuşmacı olarak yer almıştır.

Future Talks, yılda 5-6 Kez yapılan 2 saatlik seminerlerdir. Hedefi üniversite öğrencilerine ulaşmak ve onlara Gelecek Çalışmaları'ndan farkındalık yaratmaktır. Her programın özel bir konusu belirlenir. İlki 2009'da yapıldı. Konusu "Geleceğin Meslekleri, İş Modelleri" olarak saptanmıştı. 2010'da 6 Future-Talks gerçekleştirildi. Bir süredir bu etkinlik Genç Fütüristler'in sahiplendiği organizasyonlar haline geldi. Genç Fütüristlerimizle bir araya gelmek isteyen kurumlarla birlikte düzenlenmeye edilmeye başlandı . IBM, Deloitte, Vodafone, Unilever bunların arasında yer alıyor.

Fütürist Shuffle etkinliği fütüristlerin, yönetim kurulunun, derneğe üye olmak isteyenlerin, daha iyi bir gelecek isteyen herkesin, bilgi, buluş ve deneyimlerini paylaşabilecekleri, yeni fütüristler kazanmak amaçlı buluşma, kaynaşma, paylaşma, fütürizm bilincini arttırma amaçlı toplantılardır. Üç ya da dört ayda bir yapılır. İlki 21 Aralık 2009'da Microsoft ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Bugüne dek 13 kez organize edilmiş olup çoğu internet üzerinden canlı da yayınlanmıştır.

Fütürizm Okulu, Bahçeşehir Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi ve Kadir Has Üniversitelerinde, genellikle Yaşam Boyu Eğitim programları içerisinde 7 kez düzenlenen ve üniversite mezunlarını Gelecek Çalışmaları konusunda bilgilendirme faaliyetidir. 2009 yılında başlanılan Fütürizm Okulu programlarında 7 haftalık eğitim takvimi uygulanmaktadır. Her hafta belirli bir konunun profesyonel tepe yöneticilerinden birisi yarım günlük eğitim vererek katılımcılarla interaktif biçimde geçmişten geleceğe vizyon çalışması yapar. Katılımcılar her meslekten olabilmektedir.

REFERANSLAR

Fütüristler Derneği, www.futurizm.org

World Future Society, www.worldfuture.org

World Futures Studies Federation, <https://wfsf.org/>

Foresight University, <http://www.foresightguide.com/introduction-table-of-contents>

What's the future of business? Changing the way businesses create experiences, Brian Solis, 2013, ISBN 978-1-118-45653

Thinking about the future. Guidelines for Strategic Foresight, Andy Hines ve Peter Bishop, 2006, ISBN 978-0-9789317-0-4

- Smart things. Ubiquitous Computing User Experience Design, Mike Kuniavsky, 2010, ISBN 978-0-12-374899-7
- We, Robots. Staying Human in the age of big data, Curtis White, 2015, ISBN 978-1-61219-455-4
- Rise of the robots. Technology and the threat of a jobless future, Martin Ford, 2015, ISBN 978-0-465-05999-7
- Teaching about the future, Peter C. Bishop ve Andy Hines, 2012, ISBN 978-0-230-36349-6
- Technofutures. How leading-edge technology will transform business in the 21st century, 1999, ISBN 1-56170-653-1
- The next 100 years. A forecast for the 21st century", George Friedman, 2009, ISBN 978-0-307-47592-3
- I live in the future & here's how it Works. Why your World, work, and brain are being creatively disrupted, Nick Bilton, 2010, ISBN 978-0-307-59111-1
- Living with complexity, Donald A. Norman, 2011, ISBN 978-0-262-01486-1
- The infinite resource.The power of ideas on a finite planet, Ramez Naam, 2013, ISBN, 978-1-61168-255-7
- Abundance. The future is better than you think, Peter H. Diamandis ve Steven Cotler, 2012, ISBN 978-1-4516-1421-3
- Innovation that fits. Moving beyond the fads to choose the right innovation strategy for your business, Michael Lord, Donald Debethizy ve Jeffrey Wager, 2005, ISBN 0-13-143820-4
- Digital disconnect. How capitalism is turning the Internet against democracy, Robert W. McChesney, 2013, ISBN 978-1-59558-867-8
- The sceptical optimist. Why technology isn't the answer to everything, Nicholas Agar, 2015, ISBN 978-0-19102662-1
- Weak signals in organizational futures learning, Elina Hiltunen, 2010, ISBN 978-952-60-1022-9
- Its your future...Make it a good one! , Verne Wheelwright, 2010, ISBN 978-09788308-6-1
- The future of Business, Rohit Talwar, 2015, ISBN 978-0-9932958-0-5
- Smarter, Faster Better: The Secrets of Being Productive in Life and Business, Charles Duhigg, 2016, ISBN 978-0-679645429
- The Industries of the Future, Alec Ross, 2016, ISBN 978-1-476753652
- Cyber War, Richard A. Clarke and Robert K. Knake, 2010, ISBN 978-0-06-196224-0
- Technology vs. Humanity: The coming clash between man and machine, Gerd Leonhard, 2016, ISBN 978-0993295829
- Homo Deus: A Brief History of Tomorrow, Yuval Noah Harari 2017, ISBN 978-1784703936
- The Future: Six Drivers of Global Change, Al Gore, 2013, ISBN 978-0812982893
- Learning from the Future: Competitive Foresight Scenarios, Liam Fahey and Robert M. Randall, 1997, ISBN 978-0471303527

GELECEKTEN SORUMLUYUZ

